

PROCESY DEMOGRAFICZNE NA OBSZARACH WIEJSKICH W POLSCE

Renata Marks-Bielska¹, Zbigniew Brodziński²

¹ Katedra Polityki Gospodarczej i Regionalnej,
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

² Katedra Agrobiznesu i Ekonomii Środowiska,
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Wstęp

Zachodzące procesy społeczne i poziom rozwoju ekonomicznego wywierają ogromny wpływ na szereg zjawisk demograficznych. Modele rodziny, poziom umieralności, wielkość, natężenie, kierunki migracji itp. zależą zarówno od poziomu świadomości społecznej, jak i od poziomu rozwoju ekonomicznego kraju [KUPIEC. TRUSKOLASKI 2002].

W ostatnim czasie w Polsce obserwuje się zmianę postaw i zachowań prokreacyjnych, wzorców tworzenia rodzin. W wyniku malejącej dzietności następuje proces przyspieszenia starzenia się społeczeństwa. Starzenie się populacji, albo szerzej, specyficznie ukierunkowana zmiana „profilu” struktury populacji według wieku i płci (*population ageing*) oznacza długofalowy proces zwiększania się udziału ludności w starszym wieku w całej populacji kosztem ludności w bardzo młodym wieku. Jest to złożony proces, na który wpływ mają trzy podstawowe procesy: rozrodczość, umieralność i migracje. Z kolci zmiany struktury populacji według wieku i płci oddziałują znacząco na każdy z tych procesów. Starzenie się populacji stanowi trwałą cechę niemal wszystkich współczesnych społeczeństw [OKÓLSKI 2004].

Spółeczeństwo Polski w porównaniu do społeczeństw Europy Zachodniej jest stosunkowo młode. Statystyczny Polak ma 35,9 lat (kobieta – 38,0 lat, a mężczyzna – 33,9). Średnia ta jest niższa dla obszarów wiejskich (35,3 – kobieta; 32,7 – mężczyzna) niż dla miast (39,5 – kobieta; 34,7 – mężczyzna). Zdaniem demografów proces starzenia się społeczeństwa rozpocznie się w 2005 r., przybierając największe rozmiary w latach 2010–2020. W następnej dekadzie wiek emerytalny osiągnie 2 mln ludzi z powojennego wyżu lat 50. Przewiduje się, że w 2030 r. statystyczny Polak będzie miał 44 lata, a osoby w wieku emerytalnym będą stanowiły 25% społeczeństwa. Obserwuje się również proces wydłużania się ludzkiego życia. Do 2030 r. długość życia ma wzrosnąć do 74,7 lat dla mężczyzn i 81,4 lat dla kobiet.

Ludność zamieszkująca obszary wiejskie w Polsce na dzień 30 czerwca 2003 r. liczyła 14745125 osób, a na dzień 31 XII 2003 r. 14677219 osób, co stanowiło ok. 38,4% ogółu obywateli (tab. 2). Od wielu już lat generalnie nie obserwuje się przyrostu demograficznego. Według OKÓLSKIEGO [2002] trend taki nie zostanie wznowiony w dającej się przewidzieć przyszłości. W latach 90. Polska

weszła w fazę długoterminowej stagnacji demograficznej. Jedyne proces starzenia się będzie nadal dynamiczny.

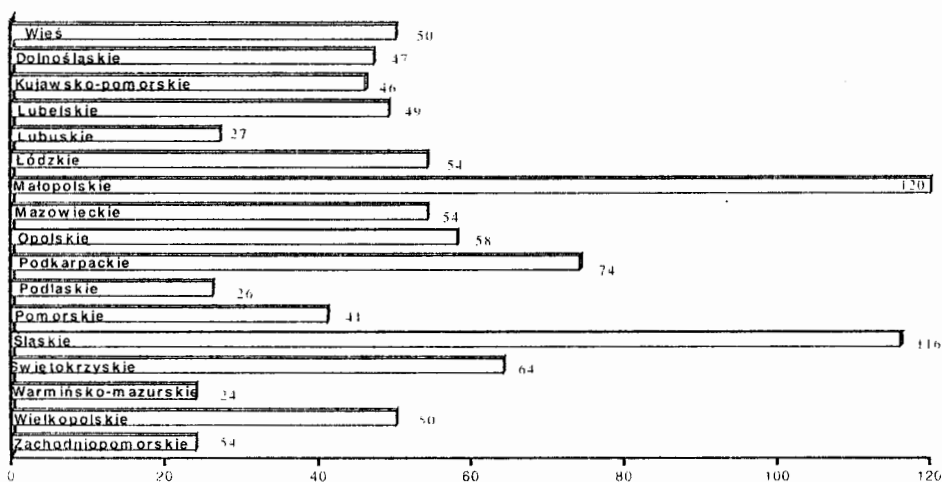
Material i metody

Celem opracowania było przedstawienie sytuacji demograficznej na obszarach wiejskich w Polsce. Wybrane wskaźniki przemian demograficznych na obszarach wiejskich omówiono na tle sytuacji demograficznej kraju. Posłużono się dostępnymi danymi Głównego Urzędu Statystycznego. Analizy zagadnienia dokonano na podstawie wybranych pozycji literatury. W pracy zastosowano opisową i graficzną formę prezentacji danych.

Przestrzenne zróżnicowanie procesów demograficznych

Gęstość zaludnienia

Średnia gęstość zaludnienia w Polsce w 2002 r. wynosiła 124 osoby·km⁻². W przekroju województw gęstość zaludnienia wahała się od 59 osób·km⁻² w woj. warmińsko-mazurskim, do 384 osób·km⁻² w woj. śląskim. W miastach na 1 km² przypadało 1112 osób, natomiast na wsi 50 osób·km⁻². Obszary wiejskie o najwyższym wskaźniku gęstości zaludnienia to tereny woj. małopolskiego (120 osób·km⁻²) i śląskiego (116 osób·km⁻²). Najmniejszą gęstością zaludnienia charakteryzują się obszary wiejskie województw: warmińsko-mazurskiego i zachodniopomorskiego – po 24 osoby·km⁻², podlaskiego 26 osób·km⁻² i lubuskiego 27 osób·km⁻² (rys. 1).

liczba osób na 1 km²; number of persons per 1 km²

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Rocznika demograficznego [GUS 2003b]; Source: own studies according to data from Demographic Yearbook, Central Statistical Office [GUS 2003b]

Rys. 1. Gęstość zaludnienia na wsi (liczba ludności na 1 km²) w 2002 r.

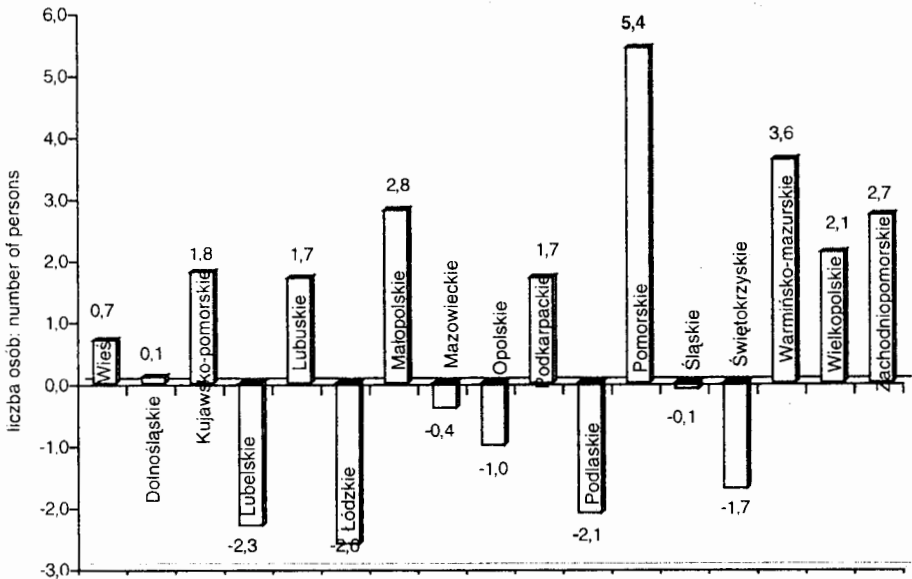
Fig. 1. Population density on rural areas (number of inhabitants per 1 km²) in 2002 in particular provinces and in total

W ponad 38% gmin wiejskich w Polsce liczba ludności na 1 km² zawiera się w przedziale 25–49. Najwięcej takich gmin występuje w woj. mazowieckim (123), a najmniej w małopolskim (3). Podobny odsetek gmin wiejskich (37%) posiada gęstość zaludnienia 50–99 osób·km⁻², najczęściej gmin – woj. mazowieckie (81), najmniej lubuskie (4) i podlaskie (3 gminy). Zarówno w gminach wiejskich, jak i miejsko-wiejskich nie odnotowano takich, gdzie gęstość zaludnienia byłaby większa od 1000 osób·km⁻².

Gminy o najniższej gęstości zaludnienia skupione są głównie w północno-zachodniej i północno-wschodniej części kraju. Niewielkie ich skupiska występują również przy granicy wschodniej i południowej. Duże dysproporcje w rozmieszczeniu ludności warunkuje wiele czynników natury przyrodniczej, historycznej i społeczno-gospodarczej. Często ich znaczenie zmienia się w perspektywie czasu, np. wyczerpywanie się surowców mineralnych, brak miejsc pracy i niski przyrost naturalny.

Przyrost naturalny

Przyrostem naturalnym określa się różnicę między liczbą urodzeń a liczbą zgonów w badanym okresie na danym obszarze. Jeżeli różnica ta jest dodatnia, mówi się o przyroście dodatnim, a jeżeli ujemna – o ujemnym przyroście naturalnym [OKÓLSKI 2004]. Wskaźnik przyrostu naturalnego na wsi w latach 1999 i 2000 był dodatni, ale bardzo niski. W skali kraju wskaźnik ten spadł w 1999 r. do poziomu zerowego, po czym w 2000 r. uzyskał wartość dodatnią na poziomie 0,3 osoby na 1000 mieszkańców, a w 2001 r. – 0,1 [RAPORT 2002].

Zródło: opracowanie własne na podstawie danych Rocznika statystycznego wojewodztw [GUS 2003c];
Source: own studies according to data from Statistical Yearbook of provinces, Central Statistical Office [GUS 2003c]

Rys. 2. Przyrost naturalny na 1000 ludności (wieś) w 2002 r.
Fig. 2. Birth-rate per 1000 inhabitants (rural areas) in 2002

Przyrost naturalny w Polsce w 2002 r. osiągnął wartość ujemną (-0,1). Średni wskaźnik przyrostu naturalnego na 1000 mieszkańców na wsi w 2002 r. wyniósł 0,7. Wskaźnik ten uzyskał najwyższą wartość na wsiach województw: pomorskiego (5,4), warmińsko-mazurskiego (3,6), małopolskiego (2,8), zachodniopomorskiego (2,7), wielkopolskiego (2,1) (rys. 2). Omawiany wskaźnik przyjął wartość ujemną w siedmiu województwach: łódzkim (-2,6), lubelskim (-2,3), podlaskim (-2,1), świętokrzyskim (-1,7), opolskim (-1,0), mazowieckim (-0,4), śląskim (-0,1).

Dynamika demograficzna

Miernikiem syntetycznym określającym relacje między urodzeniami a zgonami (tempo przyrostu rzeczywistego ludności) jest współczynnik dynamiki demograficznej. Wyraża on stosunek liczby urodzeń żywych (U), zarejestrowanych w badanym okresie (najczęściej roku) na danym terytorium do liczby zgonów (Z) w tym samym czasie. Oblicza się go wg wzoru:

$$W_d + \frac{U}{Z} C, \text{ gdzie:}$$

- W_d – współczynnik dynamiki demograficznej
- U – liczba urodzeń w badanym okresie,
- Z – liczba zgonów w tym samym czasie,
- C – constans (na ogół 1, niekiedy 100 lub 1000).

Przyrost naturalny wyraża bezwzględną różnicę między liczbami urodzeń i zgonów, lecz nie odzwierciedla wzajemnych proporcji między nimi. Współczynnik dynamiki demograficznej jest niezależny od bezwzględnej wartości, czyli poziomów składników przyrostu naturalnego, zależy natomiast od ich wzajemnych proporcji. Przy $C = 1$ współczynnik ten może przyjmować wartości:

- 1) $0 < W_d < 1$, gdy roczna liczba urodzeń nie kompensuje nawet rocznej liczby zgonów, co oznacza, iż liczba ludności maleje,
- 2) $W_d = 1$, gdy liczba urodzeń równoważy liczbę zgonów (liczba ludności nie ulega zmianie),
- 3) $W_d > 1$, gdy liczba urodzeń nie tylko kompensuje liczbę zgonów, lecz także daje nadwyżkę urodzeń (reprodukcja rozszerzona).

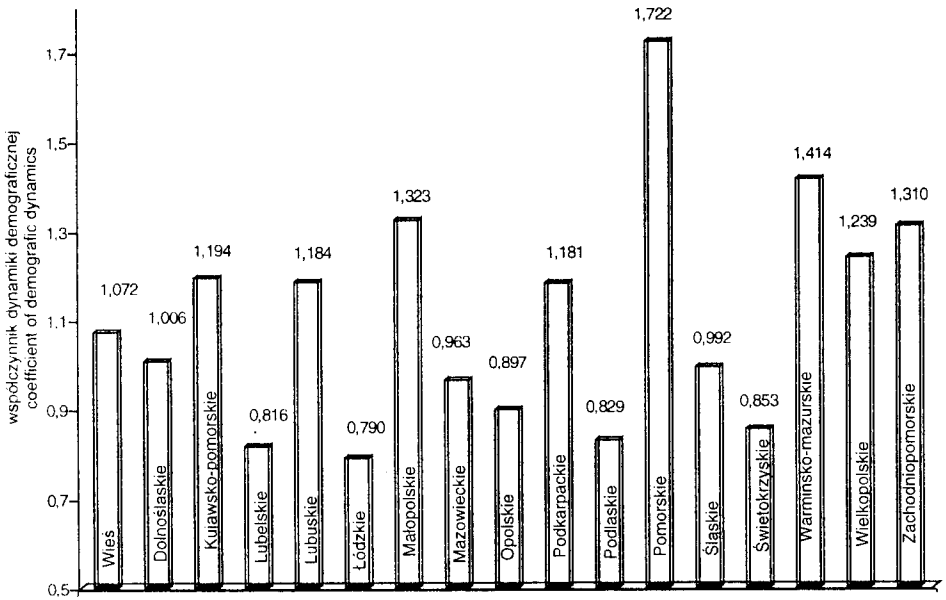
Jeśli $C = 100$, to wynik będzie określony w procentach [ZDROJEWSKI 2004].

Współczynnik dynamiki demograficznej dla wsi w 2002 r. wyniósł 1,072; przy 0,984 w skali kraju i 0,924 dla polskich miast. Corocznie obserwuje się spadek wartości tego współczynnika (np. dla obszarów wiejskich w 1990 r. wyniósł on: 1,533; w 1995 r.: 1,231; w 2000 r.: 1,135).

Z reprodukcją rozszerzoną mieliśmy do czynienia na obszarach wiejskich województw: pomorskiego (1,722), warmińsko-mazurskiego (1,414), małopolskiego (1,323), zachodniopomorskiego (1,310), wielkopolskiego (1,239), kujawsko-pomorskiego (1,194), lubuskiego (1,184), podkarpackiego (1,181), dolnośląskiego (1,006), rys. 3. Najniższy współczynnik dynamiki demograficznej odnotowano w województwie łódzkim (0,790).

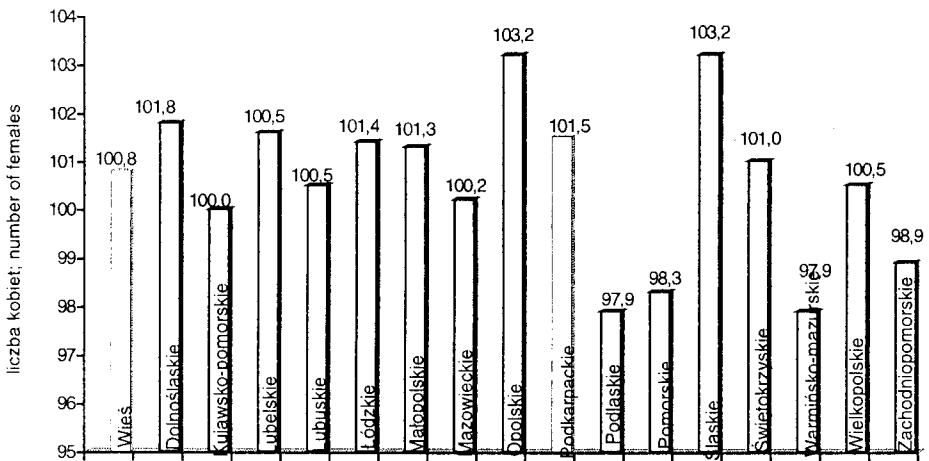
Wskaźnik zgonów niemowląt na 1000 urodzeń żywych wyniósł w Polsce w 2002 r. 7,5. Natomiast wskaźnik urodzeń żywych w procentach ogółu urodzeń rozkłada się równomiernie w kraju. Z danych statystycznych wynika, że zarówno dla wsi, jak i dla miast wskaźnik ten wynosi 99,5%, przyjmując wartości od 99,2

dla obszarów wiejskich woj. opolskiego do 99,6% w wielu województwach zarówno na obszarach miast, jak i wsi.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Rocznika demograficznego [GUS 2003b]; Source: own studies according to data from Demographic Yearbook, Central Statistical Office [GUS 2003b]

Rys. 3. Dynamika demograficzna na wsi w 2002 r.
Fig. 3. Demographic dynamics on rural areas in 2002

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Rocznika demograficznego [GUS 2003b]; Source: own studies according to data from Demographic Yearbook, Central Statistical Office [GUS 2003b]

Rys. 4. Wskaźnik feminizacji na wsi w 2002 r.
Fig. 4. Rate of feminization on rural areas in 2002

Liczba zawartych małżeństw na 1000 ludności rozkłada się dość równomiernie w całym kraju. W 2002 r. dla miast wyniosła 4,9; najmniejsza wartość w woj. lubuskim (4,5), a największa w woj. świętokrzyskim (5,5), a dla wsi 5,2 (najmniejsza wartość w woj. lubuskim i zachodniopomorskim (po 4,3), a najwyższa w woj. lubelskim, małopolskim, pomorskim, świętokrzyskim i wielkopolskim: po 5,4).

Wskaźnik feminizacji ludności (liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn) dla obszarów wiejskich w 2002 r. wyniósł 100,8 (przy średniej dla Polski 106,5 i średniej dla miast 110,2). Obszary wiejskie czterech województw mają ten wskaźnik poniżej 100. Są to województwa: podlaskie i warmińsko-mazurskie (po 97,9), pomorskie (98,3) oraz zachodniopomorskie (98,9). W miastach wskaźnik ten kształtował się od 107,6 w woj. śląskim do 114,3 w woj. łódzkim (rys. 4).

Migracje

Struktury demograficzne i społeczne oraz stosunki ludnościowe ulegają dość zasadniczym zmianom w następstwie migracji ludności, stanowiąc immanentną właściwość rozwoju populacji w czasie. Migracje są jednym z trzech podstawowych czynników oddziałujących bezpośrednio i silnie na procesy demograficzne, kształtując struktury i rozmieszczenie ludności. Charakterystyczną cechą migracji jest bezpośredniość i szybkość oddziaływania na składy strukturalne i rozmieszczenie przestrzenne ludności, czego nie można powiedzieć o urodzeniach i zgonach, które mają raczej biologiczne, naturalne uwarunkowania, a jednocześnie są mniejsze w swych rozmiarach ilościowych.

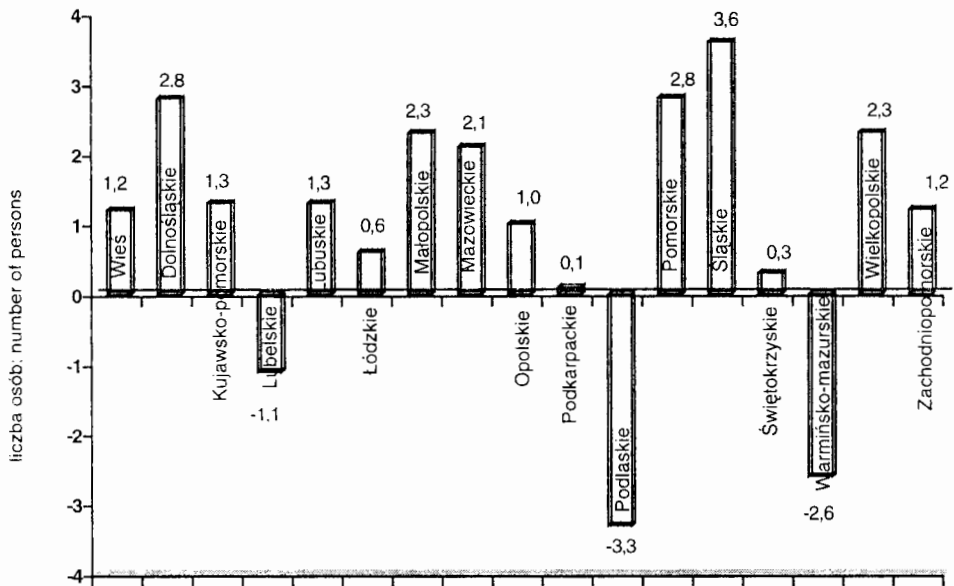
Migracje to czynnik istotny nie tylko dla rozwoju ilościowego populacji, ale i jakościowego. Migracje mogą stanowić główny czynnik wzrostu populacji regionów. Mają one przy tym znacznie silniejsze cechy społeczno-ekonomiczne niż demograficzne, choć same wynikają z rozwoju demograficznego i na rozwój ten oddziałują [LATUCH 1985].

Do podstawowych skutków migracji KUPIEC i TRUSKOŁASKI [2002] zaliczają:

- szybkie i bezpośrednie oddziaływanie na procesy demograficzne, kształtując strukturę i rozmieszczenie ludności,
- osłabienie reprodukcji biologicznej ludności wiejskiej i wystąpienie depopulacji potencjału demograficznego, a z drugiej strony poprawa sytuacji demograficznej w miastach,
- zmniejszenie się potencjału pracy żywej (czynnych zawodowo) w rolnictwie oraz relatywny wzrost ludzi zaliczanych do grupy mniej zdolnej, aktywnych i o niższym poziomie wykształcenia,
- przepływ środków finansowych ze wsi do miast, z przeznaczeniem głównie na cele konsumpcyjne oraz zmniejszenie skali inwestowania w gospodarstwo rolne, powodując jego stopniową dekapitalizację,
- pogorszenie się sposobu użytkowania i wykorzystania ziemi oraz stagnacja lub regres produkcji rolniczej,
- pogłębienie się rozproszenia ludności wiejskiej i postępujące rozdrobnienie sieci osiedleńczej,

- wytworzenie się naturalnej tendencji do koncentracji ziemi i poprawy tym samym rolniczych gospodarstw indywidualnych.

Jak podaje WILKIN [2004], w wielu regionach świata obszary wiejskie stają się atrakcyjnym miejscem zamieszkania i pracy. Następuje swoisty renesans wiejskości i rośnie konkurencyjność obszarów wiejskich. Również w Polsce zaobserwować możemy zmiany idące w tym kierunku. W 2000 r. po raz pierwszy od II wojny światowej saldo migracji wieś-miasto było dodatnie dla wsi.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Rocznika demograficznego [GUS 2003b]

Source: own studies according to data from Demographic Yearbook, Central Statistical Office [GUS 2003b]

Rys. 5. Saldo migracji na wsi na 1000 mieszkańców w 2002 r.

Fig. 5. Migration balance on rural areas per 1000 inhabitants in 2002

Saldo migracji (na 1000 mieszkańców) ogółem w 2002 r. przyjęło wartość dodatnią tylko w czterech województwach: mazowieckim (2,4), w małopolskim i pomorskim (po 0,9) oraz wielkopolskim (0,7). Biorąc pod uwagę wieś (rys. 5), saldo migracji kształtowało się od -3,3 w woj. podlaskim do 3,6 w woj. śląskim. Analizując saldo migracji pomiędzy miastami i wsią w skali kraju przyjmuje ono wartość dodatnią. Wartość ujemną odnotowano tylko w trzech województwach: podlaskim (-1583), warmińsko-mazurskim (-1260), lubelskim (-1015).

Ludność według wieku

Przesuwanie się wyżów i niżów demograficznych przez różne grupy wieku ludności, a także obserwowany od początku lat 90. spadek dzietności oraz wydłużanie się przeciętnego trwania życia spowodowały bardzo duże zmiany w zakresie struktury wieku ludności między spisami 1988 i 2002 [GUS 2003a].

W okresie międzypisowym liczba osób w wieku 15 lat i więcej zwiększyła się o ponad 3 mln (10,7%). Natomiast liczba dzieci (0–14 lat) zmniejszyła się o prawie 2,7 mln osób, co jest efektem depresji urodzeniowej z lat 90. Tym samym istotnie zmniejszył się odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym. W spisie z 2002 r. udział ludności w wieku 0–17 lat w ogólnej populacji wynosił 23,2%, wobec prawie 30% w spisie z 1988 r. Większa różnica dotyczyła ludności miejskiej (spadek o 8 punktów procentowych) niż wiejskiej (4 punkty procentowe).

Główny wpływ na liczebność grupy osób w wieku przedprodukcyjnym miała zmniejszająca się corocznie liczba urodzeń żywych (w 1989 r. – 564,4 tys., w 2001 – 368,2 tys., w 2002 r. – 353,8 tys.) oraz osiągnięcie pełnoletności przez osoby urodzone w pierwszej połowie lat 80. (w okresie ostatniego wyżu demograficznego).

W stosunku do 1988 r. o 4,2 punktu procentowego wzrósł odsetek ludności w wieku produkcyjnym (o 4,6 punktu procentowego w miastach i o 3,4 na wsiach). Grupa wieku mobilnego (18–44 lata) pozostała prawie bez zmian (nieznaczny wzrost o 1,4 w miastach i o 1,7 na wsiach). Znacznie zwiększył się natomiast odsetek (o 4,4 punktu procentowego) grupy ludności w wieku produkcyjnym niemobilnym (45–64 lata mężczyźni oraz 45–59 lat kobiety), przy czym w miastach o 6 punktów procentowych, a na wsiach o 1,7. Taki stan rzeczy wiąże się z przejściem do wieku niemobilnego osób urodzonych w okresie wyżu demograficznego w połowie lat 50., czyli osiągnięciem przez nie co najmniej 45 lat [GUS 2003a].

Zwiększył się również o 2,5% udział ludności w wieku poprodukcyjnym (w miastach o 3,5%, a na wsiach nieznacznie, bo tylko o 1%). W okresie międzypisowym liczba osób w wieku emerytalnym wzrosła o ponad 1 mln.

Obniżył się współczynnik obciążenia ekonomicznego. Było to skutkiem zmian w grupach wieku ludności. W 2002 r. na każde 1000 osób w wieku produkcyjnym przypadało 618 osób w wieku nieprodukcyjnym (o 118 osób mniej niż miało to miejsce w 1988 r.; w miastach mniej o 122 osoby, natomiast na wsi o 107).

Zaobserwowano także istotne zmiany w strukturze wieku ludności w 2002 r. w porównaniu z danymi bilansowymi z końca 2001 r. Odnotowano zmniejszenie odsetka osób w wieku produkcyjnym, a przede wszystkim mobilnym i nieznaczne zwiększenie odsetka osób w wieku niemobilnym [GUS 2003a].

Podsumowanie

O przyszłości demograficznej Polski wnioskuje się na podstawie prognoz sporządzonych przez GUS. Zmiany demograficzne w Polsce są dynamiczne i wielokierunkowe. Prognozy odnoszące się do lat 2005–2030 wskazują na niewielki wzrost liczby ludności w 2005 r., a następnie sukcesywny spadek do ok. 35,7 mln w 2030 r. Ludność miast wzrośnie o 2%, a ludność wsi zmniejszy się o 7,5%. Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym obniży się o 25%, a w wieku produkcyjnym o 5%, podczas gdy liczba ludności w wieku poprodukcyjnym zwiększy się o 64%. Największe zmiany wystąpią wewnątrz grupy osób w wieku produkcyjnym. Szacuje się, że liczba ludności w „dolnym” przedziale wieku produkcyjnego (poniżej 45 lat, zwanym „wiekiem mobilnym”) obniży się o 23%, natomiast liczba ludności w „górnym” przedziale (powyżej 45 lat, zwanym „wiekiem niemobilnym”) wzrośnie o 24% [OKÓLSKI 2004].

Zdaniem OKÓLSKIEGO [2002] nie można oczekiwać znaczącego ożywienia mobilności przestrzennej ludności, w tym zwiększonych przemieszczeń ludności ze wsi do miast, mimo nadal wysokiego odsetka ludzi mieszkających na obszarach wiejskich. Wydaje się bowiem, że redukcja względnego nadmiaru ludności wiejskiej nastąpi sukcesywnie i długoterminowo na skutek niewielkiego odpływu młodzieży i wymierania ludzi starszych.

Nadchodzące lata nie przyniosą istotnych zmian w sytuacji demograficznej wsi. Można jednak spodziewać się rozszerzenia i pogłębienia depopulacji na obszarach dotkniętych tym zjawiskiem (Mazowsze, Podlasie, Warmia i Mazury). Jak podkreśla BAŃSKI [2003] będzie to wynik już istniejącej złej sytuacji demograficznej oraz biedy gospodarczej obszarów, które nie są w stanie przyciągnąć inwestycji i aktywizować pozarolniczą działalność gospodarczą. Wspomniany autor przewiduje, że obszary peryferyjne charakteryzować będzie słabnące tempo odpływu ludności, zaś w strefach oddziaływania wielkich miast obserwować będziemy początek procesu dekoncentracji, wynikający z osiedlania się mieszkańców miast na obszarach wiejskich.

Literatura

BAŃSKI J. 2003. *Współczesne i przyszłe zmiany w strukturze przestrzennej obszarów wiejskich – wybrane zagadnienia*, w: *Współczesne przeobrażenia i przyszłość polskiej wsi*. B. Górz i Cz. Guzik (red.). Studia Obszarów Wiejskich, Warszawa, T. IV: 11–25.

GUS 2003a. *Ludność. Stan i struktura demograficzno-społeczna 2002*. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań, Powszechny Spis Rolny. GUS, Warszawa: 13–24.

GUS 2003b. *Rocznik demograficzny*: 452 ss.

GUS 2003c. *Rocznik statystyczny województw*: 362 ss.

KUPIEC L., TRUSKOŁASKI T. 2002. *Demografia a polityka społeczno-ekonomiczna i regionalna*, w: *Polska a Europa. Procesy demograficzne u progu XXI wieku*. Olsztyn, 7–8 III 2002: 12–19.

LATUCH M. 1985. *Demografia społeczno-ekonomiczna*. Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa: 307 ss.

OKÓLSKI M. 2002. *Przemiany ludnościowe we współczesnej Polsce w perspektywie minionego stulecia*, w: *Wymiary życia społecznego. Polska na przełomie XX i XXI wieku*. Pod red. M. Morody. Wyd. Naukowe SCHOLAR, Warszawa: 26–68.

OKÓLSKI M. 2004. *Demografia. Podstawowe pojęcia, procesy i teorie w encyklopedycznym zarysie*. Wyd. Nauk. SCHOLAR, Warszawa: 238 ss.

RAPORT 2002. *Polska wieś. Raport o stanie wsi 2002*. FDPA Warszawa: 19 ss.

WILKIN J. 2004. *Miejsce i rola rolnictwa w gospodarce narodowej*. Post. Nauk Rol. 4: 19–29.

ZDROJEWSKI E.Z. 2004. *Demografia dla ekonomistów*. Politechnika Koszalińska, Koszalin: 329 ss.

Słowa kluczowe: procesy demograficzne, obszary wiejskie, gęstość zaludnienia, przyrost naturalny, dynamika demograficzna, migracje, ludność wg ekonomicznych grup wieku

Streszczenie

W pracy przedstawiono sytuację demograficzną na obszarach wiejskich na tle sytuacji w kraju. Posłużono się dostępnymi danymi Głównego Urzędu Statystycznego. Na podstawie zaobserwowanych zjawisk można dostrzec dokonujące się przeobrażenia demograficzne. Generalnie Polska jest w fazie długoterminowej stagnacji demograficznej. Obserwuje się dynamiczny proces starzenia się społeczeństwa.

DEMOGRAPHIC PROCESSES ON THE RURAL AREAS IN POLAND

*Renata Marks-Bielska*¹, *Zbigniew Brodziński*²

¹Department of Economic and Regional Policy,
University of Warmia and Mazury, Olsztyn

¹Department of Agribusiness and Environmental Economics,
University of Warmia and Mazury, Olsztyn

Key words: demographic processes, rural areas, population density, birth-rate, demographic dynamics, migrations, population by economic age groups

Summary

Paper described the demographic situation on rural areas against the background of situation in the whole country. Available data of Central Statistical Office were used. On the basis of observed phenomena the conclusions may be drawn concerning the course of demographic transformation processes on rural areas. Poland is being generally in a long-term phase of demographic stagnation. Dynamic process in Polish society of getting old is to be observed.

Dr Renata Marks-Bielska

Katedra Polityki Gospodarczej i Regionalnej
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski
ul. Oczapowskiego 4
10-719 OLSZTYN
e-mail: renatam@moskit.uwm.edu.pl